

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження:

Економіка – це результат свідомого впливу людини на природу з метою отримання засобів існування, це вид взаємодії людини з навколишнім середовищем. Без людини економіки бути не може, вона виникла разом з людиною і розвивається для неї, впливаючи на розвиток кожної окремо взятої особистості і суспільства в цілому. Тому тема взаємодії між людством і економікою залишається актуальною і потребує постійного накопичення нових знань.

Мета дослідження: проаналізувати вплив людини на економіку і навпаки – як умови ринкових взаємовідносин впливають на людину і суспільство.

Об'єкт дослідження: людина як частина ринкових відносин

Предмет дослідження:

Ринкові відносини слід вважати геніальним винаходом людства, яке забезпечує економічний зв'язок а) між особистостями і б) між індивідумом та суспільством.

Саме ринкові відносини та різні форми власності створюють необхідні умови для самореалізації людини в різних сферах функціонування суспільства. Прихильники демократичних поглядів стверджують, що діяльність суспільства повинна служити людині на благо. Але благо розуміється різними людьми по-різному.

Деяко схильний зводити його до матеріальних умов життя особистості, інші проголошують створення сприятливих умов для функціонування сім'ї як вищого блага, треті – як створення умов для духовного розвитку людини і т.д. Всі ці цілі дуже важливі.

Однак існує передумова, без якої досягнення різних цілей, в тому числі зазначених вище, є неможливим або дуже складним. Йдеться про створення сприятливих умов для свободи і самореалізації особистості в різних сферах її діяльності, які забезпечуються ринковими відносинами.

Економічні відносини, в які протягом життя вступає людина, різноманітні. На отримані доходи вона може придбати необхідні їй товари та послуги, задовольнити наявні матеріальні і духовні потреби. Може реалізувати право володіння (можливість мати у себе те чи інше майно), розпорядження (можливість змінювати призначення і приналежність майна), користування (можливість використовувати корисні властивості майна).

Однак найважливіша економічна роль людини – це участь в процесі праці. Об'єктивними характеристиками трудової діяльності людини є продуктивність, ефективність і місце в системі суспільного розподілу праці.

Оцінка економічної ролі людини визначається ступенем відповідності найважливішим вимогам щодо неї: професіоналізму, кваліфікації, трудової, технологічної та договірної дисципліни, а також старанності і ініціативності.

Підприємницька діяльність в сучасних умовах стає однією з важливих форм участі людини в економічних відносинах. Підприємництвом вважається здійснювана за власною ініціативою, на свій ризик і відповідальність, самостійна, спрямована на отримання прибутку діяльність людей.

Нарешті, людина є учасником відносин розподілу і споживання. Відомі різні форми розподілу виробленого в суспільстві продукту: заробітна плата, банківський відсоток, земельна рента, дивіденд по куплених акціях та ін. Нерівність доходів залежить від становища людини в відносинах власності, рівня її освіти, кваліфікації, професійної підготовки та інших факторів. Неминучий в умовах ринкової економіки розрив в рівнях доходів окремих людей і груп населення в сучасних умовах повинен компенсуватись державою (соціальні програми, посібники).

В умовах ринкових відносин людина виступає як власник певних матеріальних та інтелектуальних об'єктів, особистої робочої сили. Людина може бути підприємцем, розпоряджатися одержуваним прибутком на власний розсуд, а може успішно управляти чужою власністю, бути керівником, менеджером або ефективним найманим працівником. Саме вступивши на шлях ринкового розвитку, держава забезпечує своїм громадянам множинні можливості проявити свої здібності.

Виділяють наступні причини нерівності доходів: відмінність в здібностях та освітньому рівні, кількості власності у володінні, місці на ринку і, звичайно ж, в удачі та везінні.

Нерівність у доходах існує в будь-якій економічній системі, але лише при перевищенні певної межі воно призводить до соціальних вибухів. Ось чому ми спостерігаємо такі явища як страйки. За кілька недавніх років страйкували шахтарі, авіадиспетчери, навіть вчителі та лікарі; заробітна плата працівників бюджетної сфери істотно нижче оплати праці в недержавному секторі економіки. І це нерівність веде до різних можливостей в споживанні благ: сім'я з низьким доходом не може дати гарну освіту дітям, не забезпечить їм гідну професію, не кажучи вже про різні можливості в повсякденних потребах – в одязі і харчуванні.

Проте не потрібно викорінювати таку нерівність взагалі, адже рівність доходів підриває інтерес, стимули до трудової діяльності, негативно відбивається на розвитку економіки в цілому. Повинні бути лише виконані вимоги соціальної справедливості, в рамках яких пільгові соціальні блага видаються лише тим, хто їх реально потребує, великі податки сплачуються з великих доходів, а ряд соціальних благ робиться загальнодоступним, безкоштовним.

Важливим виявляється активне залучення працівника в справу підприємства, на якому він працює, його особиста зацікавленість в підвищенні якості праці. Приватизація власності сама по собі не забезпечує ефективне включення людини в ринкові відносини. Залучення працівника до управління підприємством сприяє цьому процесу, знижує відчуження людини від засобів і результатів праці. У цьому значну роль відіграє підвищення кваліфікації працівників, про що повинен дбати в першу чергу роботодавець.

Істотним фактором появи впевненості в завтрашньому дні багатьох громадян пов'язане з так званим ефектом багатства, коли людина має можливість отримувати дохід з кількох джерел. Наприклад, можливість приміщення вільних грошових коштів в надійні банки з метою отримання додаткового доходу або гра на біржі робить поведінку людини в ринкових умовах планованим, передбачуваним, стабільним.

Ринкові відносини дозволяють найбільш повно задовольняти потреби людини, урізноманітнити споживання. Відсутність даних відносин відповідає низькому ступеню розвитку суспільства, примітивним потребам первісної людини. Ліквідація ж або обмеження їх веде, як показала практика, до обмеження волі виробництва і споживання, втручання в цей процес державних бюрократичних структур, розростання подібних структур до рівня паразита, що пожирає значну частину своєї продукції, уповільнює прогрес соціуму, веде до його кризи, відкидає назад.

Ринкові відносини забезпечують економічну свободу індивіду і суспільству, дозволяють здійснювати обмін результатами найрізноманітнішої праці в найрізноманітніше, зручне для виробника і споживача, час. Вони дозволяють здійснювати обмін результатами різних видів праці (фізичної і розумової, праці відповідно до її кількості і якості) і встановлюють за ці результати справедливий винагороду. Але це – в ідеальному випадку. Насправді ж відбуваються значні коливання в оплаті навіть однакових видів праці відповідно до кількості того чи іншого продукту, що викидається на ринок, і коливаннями попиту населення на нього. А це, в свою чергу, залежить від купівельної спроможності населення і характеру забезпечення його іншими предметами споживання або послугами.

Чи достатньо тільки таких відносин для блага кожної людини? Ні, недостатньо. Для створення кращих умов для розвитку і прогресу соціуму потрібен ще й ряд інших передумов. Це і демократизм управління державою і суспільством, і доступна система освіти, і гідні матеріальні умови життя для більшості громадян, і ряд інших. Реалізація всіх цих передумов є непростою завданням. Найбільш послідовно вона здійснюється в розвинених країнах. Це і зрозуміло: вони мають значний економічний потенціал, розвинені соціальну та культурну сфери, демократичні системами управління суспільством.

Висновки:

Людина є головною цінністю суспільства. Сама людина повинна служити на благо суспільству, а суспільство повинно служити на благо людині, її розвитку та вдосконаленню. І тут велику роль відіграє лібералізація економічних відносин. Отже, хоч ринок не гарантує реалізацію права людини на гідне існування, однак добробут населення є найважливішим чинником, що забезпечує розвиток національної економіки. Варто підкреслити цей взаємозв'язок: коли у населення немає грошей, у економіки немає перспектив для розвитку, оскільки купівельний попит падає. У зв'язку з цим важливу роль набувають регулюючі дії держави, покликані згладити характерні для ринку дисбаланси. І саме поєднання різних форм власності забезпечує економічний і соціальний прогрес суспільства, створення умов для забезпечення максимального задоволення потреб людини і його щастя.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва Л. В. Принцип полікультурності як основа цивілізаційного розвитку сучасного суспільства / Л. В. Афанасьєва, Р. І. Олексенко // Науково-практичний журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології». – 2018. – № 22. – С. 3-6
2. Базалук О. Формування образу людини майбутнього як стратегічна мета філософії освіти / О. Базалук // Освіта і управління. 2010. Т.13. № 2/3. С.49-55
3. Олексенко Р.І. Роль сім'ї у становленні та розвитку майбутнього підприємця (соціально-філософський аналіз) / Р. І. Олексенко // Гілея: науковий вісник. - 2016. - Вип. 115. - С. 216-219.
4. Олексенко Р.І. Філософія ринку: концептуальні дослідження і сучасні інтерпретації / Р. І. Олексенко // Нова парадигма. - 2013. - Вип. 117. - С. 33-42.

5. Олексенко Р.І. Філософський погляд на проблеми становлення ринкових відносин в Україні / Р. І. Олексенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. - 2012. - Т. 20, вип. 22(4). - С. 72-77.
6. Планування і прогнозування в умовах ринку / За ред. д.філософ.н., проф. Воронкової В.Г.- Київ: Професіонал, 2006.
- 7.Скринник З. Громадянське суспільство як соціальний вимір функціонування ринкових механізмів / З. Скринник // Вісник Львів, нац. ун-ту імені Івана Франка. – Філософські науки. – 2007. – Вип. 10. – С. 90– 99.
- 8.Філософія: навч. посіб. кн.1 / М. Л. Шумка, Т. В. Гончарук, Л. П. Мокряк, О. М. Рудакевич. – Тернопіль : Підручники й посібники, 2009.